

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Jernej Simič

Socialni kapital in korupcija

Diplomsko delo

Ljubljana, 2014

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Jernej Simič
Mentorica:izr. prof. dr. Hajdeja Iglíč

Socialni kapital in korupcija

Diplomsko delo

Ljubljana, 2014

Zahvala

Na tem mestu se iskreno zahvaljujem mentorici, izr. prof. dr. Hajdeji Iglič, ki me je vodila, usmerjala, mi dajala napotke in nasvete skozi celoten potek diplomskega dela ter mi tako pomagala pri njegovem nastajanju.

Zahvaljujem se družini, ki me je podpirala in mi stala ob strani skozi celotno šolanje, ter tudi vsem ostalim, ki so mi pomagali pri pisanju diplomske naloge.

Socialni kapital in korupcija

Korupcija postaja v Sloveniji ena osrednjih razvojnih tem, zato sem se odločil, da tej temi posvetim diplomsko delo. V središču mojega preučevanja so odnosi med korupcijo, socialnim kapitalom in družbeno neenakostjo. Večina avtorjev, ki se ukvarjajo s socialnim kapitalom, o njem piše v pozitivnem smislu, naštevaje njegove prednosti za družbeni razvoj; socialni kapital naj bi povečeval družbeno solidarnost in pripravljenost za sodelovanje ter medsebojno pomoč, pripomogel k hitrejšemu širjenju informacij in inovacij ter povečeval družbeno učinkovitost in uspešnost. Z negativnimi posledicami socialnega kapitala, kot sta širjenje in vzdrževanje neenakosti, tudi preko koruptivnih dejanj in izkoriščanja socialnega kapitala v prid lastnidobrobiti ali dobrobiti ožje skupine, se z redkimi izjemami avtorji niso ukvarjali.

V diplomski nalogi izhajam iz Putnamove delitve na povezovalni in premostitveni socialni kapital. Na podlagi razlikovanj med dvema tipoma socialnega kapitala v diplomski nalogi ugotavljam, kakšen vpliv ima visoka stopnja povezovalnega socialnega kapitala v družbi na nizko stopnjo premostitvenega socialnega kapitala ter vpliv nizke stopnje premostitvenega socialnega kapitala na korupcijo v Sloveniji, Ukrajini in na Nizozemskem. Nadalje me bo zanimalo, kako stopnja korupcije vpliva na upravičenost neenakosti v družbi.

Ključne besede: socialni kapital, povezovalni socialni kapital, premostitveni socialni kapital, korupcija, neenakost.

Social capital and corruption

Corruption in Slovenia is becoming one of the key development topics, so I decided to dedicate this topic thesis, whereby the focus of my study of the relationship between corruption, social capital and social inequality. Most authors dealing with social capital, writes about it in a positive way, counting its benefits for social development; social capital to increase social solidarity and willingness to cooperate and assist each other, contribute to more rapid dissemination of information and innovation, and increase social efficiency and effectiveness. The negative consequences of social capital such as the expansion and maintenance of inequalities, including through corrupt acts and exploitation of social capital in favor of their own or welfare or the welfare close others with very few exceptions, authors are not dealing with.

The diploma stems from Putnam's division on bonding and bridging social capital. On the basis of the differences between two types of social capital, I'll write about consequences of high level of connecting social capital in society on low level of bridging social capital and the impact of low levels of bridging social capital on corruption in Slovenia, Ukraine and the Netherlands. Furthermore, I will be interested to see how the level of corruption affects the justification of inequality in the society.

Key words: social capital, bonding social capital, bridging social capital, corruption, inequality

Kazalo

1 Uvod	6
2 Socialni kapital	7
2.1 Povezovalni ter premostitveni socialni kapital.....	8
3 Korupcija	10
3.1 Socialni kapital in korupcija	12
3.2 Socialni kapital in neenakost	16
3.3 Korupcija in pravna država	17
4 Empirični del diplomske naloge	20
4.1 Povezovalni socialni kapital.....	20
4.2 Premostitveni socialni kapital.....	26
4.3 Zaznavna korupcija.....	27
4.4 Družbena neenakost.....	31
5 Sklep	33
6 Literatura	35

1 Uvod

V diplomski nalogi bom preučeval povezanost socialnega kapitala, korupcije in neenakosti v družbi. Zvezo med omenjenimi koncepti bom statistično preveril, pri čemer puščam odprta vrata za interpretacijo vzročnih odnosov med omenjenimi pojmi. Sama statistična povezanost namreč še ne implicira smeri vzročnega delovanja. Prav na primeru omenjenih pojmov se namreč pojavljajo tako družbeno kot institucionalno usmerjene interpretacije. Za prve je značilno, dav izhodišče vzročnih povezav postavljajo socialni kapital, njegov vpliv na korupcijo in preko korupcije tudi na neenakost. Na drugi strani pa institucionalne teorije izhajajo iz institucionalnega okolja, ki ga zaznamujeta visoka ali nizka stopnja korupcije in neenakosti, ter proučujejo vpliv tega okolja na oblikovanje socialnega kapitala v družbi.

Socialni kapital bom v skladu s Putnamovo teorijo razdelil na povezovalni in premostitveni socialni kapital. Razlog za to je pričakovanje, da je povezanost s korupcijo in neenakostjo odvisna od tipa socialnega kapitala. Za povezovalni socialni kapital je značilna visoka raven partikularnega zaupanja v družino ter bližnje prijatelje, za premostitveni socialni kapital pa je visoka stopnja splošnega zaupanja (Putman 2000).

Visoka stopnja povezovalnega socialnega kapitala povečuje stopnjo korupcije, saj poudarja homogenost skupine ter širi nezaupanje do ostalih ljudi. Nižje splošno zaupanje pa tudi znižuje standarde, kaj je moralno dejanje ter kaj ne, saj se ljudje ne ozirajo na to, ali koruptiva dejanja škodujejo ljudem, ki ne pripadajo njihovem ozkemu krogu socialnih vezi (Fukuyama 1999). Premostitveni socialni kapital stopnjo korupcije zmanjšuje, saj je raven splošnega zaupanja višja, ter spodbuja sodelovanje različnih ljudi med seboj, tudi tiste zunaj posameznikovega ozkega socialnega omrežja. Posledično imajo družbe z visoko stopnjo premostitvenega socialnega kapitala učinkovitejšo vlado, boljši ekonomski razvoj ter manj korupcije (Harris 2007). Višja raven korupcije pa ima negativen vpliv na družbeno neenakost, saj se s koruptivnimi dejanji širi neenakomerna delitev dobrin, ki so tako dostopne le peščici izbranim.

V svoji diplomski nalogi bom najprej pregledal teorije socialnega kapitala, korupcije in neenakosti ter natančneje predstavil oba argumenta o njihovi medsebojni povezanosti. V empiričnem delu naloge, ki sledi, pa bom uporabil empirično podatkovje, zbrano v okviru raziskav World Value Survey 2010-2014 ter European Social Survey ESS6-2012, ed. 2.0. Pri tem bom med seboj primerjal tri države: Slovenijo, Nizozemsko in Ukrajino. Države so izbrane po metodi največjih razlik: Nizozemska sodi med države z zelo nizko in Ukrajina med države z zelo visoko stopnjo korupcije. Slovenija predstavlja vmesni primer.

2 Socialni kapital

Socialni kapital je relativno nov pojem, ki razlaga pomembnost medosebnih odnosov za vsakdanje življenje. Pojavlja se skupaj s pojmom človeški kapital, ki je nastal v ekonomiji v 60. letih dvajsetega stoletja. Človeški kapital razširi ekonomsko vrednost s podjetij tudi na posameznike in širšo javnost. Človeški kapital poleg ekonomskega kapitala vsebuje tudi veščine, znanje in zdravje. James Coleman je tako uvedel pojem socialni kapital kot povezavo socialne teorije z ekonomsko teorijo in trdi, da sta pojma človeški kapital in socialni kapital povezana. Socialni kapital razširi pogled ekonomskega kapitala na širši družben nivo (Field 2008).

Socialni kapital se je kot pojem hitro razširil tudi na področje politike in se začel pojavljati skupaj s tematikami, kot so ekonomski razvoj, promocija zdravja, podjetniške inovacije, preventiva revščine, socialna vključenost in zmanjševanje kriminalnih dejanj. Z združevanjem in sodelovanjem ljudi s skupnimi interesi so marsikatero opravilo, naloga ali cilj hitreje, lažje dosegljivi. Ljudje s podobnimi normami in vrednotami se med seboj povezujejo v omrežja z družbenimi vezmi, ki tvorijo jedro socialnega kapitala. Socialni kapital je torej družbeni pojem, ki označuje mrežo poznanstev, ki jim služi kot pomoč, hitrejše, učinkovitejše delovanje ali pa doseganje ciljev, katerih sami ne bi zmogli doseči. Na splošno velja, da imajo ljudje večji socialni kapital, če se družijo z večjim številom ljudi, ki imajo podobna prepričanja ter vrednote (Field 2008).

Robert Putman, ameriški politolog, ki je v veliki meri zaslužen za popularizacijo pojma socialni kapital, je definiral socialni kapital kot: “značilnost družbene organizacije, kot so zaupanje, norme in omrežja, ki s skupnim delovanjem povečujejo učinkovitost družbenih delovanj.” (Field 2008). Cilj združevanj ljudi je torej povsem racionalen, to je povečanje učinkovitost procesov, v katere so vključeni (Field 2008).

Socialni kapital ni pomemben samo z ekonomskega vidika, saj omogoča pridobiti tudi družbeno moč ter finančna sredstva. Poleg sodelovanja omogoča tudi prenos informacij in znanj, ki so lahko ključno pomembni za opravljanje dejavnosti. Omogoča nove prožne oblike dela, ki so lahko v prihodnje ključni faktorji za delovanje podjetij (Field 2008).

2.1Povezovalni ter premostitveni socialni kapital

Putman razlikuje dve vrsti socialnega kapitala, in sicer povezovalni (bonding) socialni kapital ter premostitveni (bridging) socialni kapital. Za povezovalni socialni kapital so značilni visoka ekskluzivnost in detiteta, vzdrževanje homogenosti skupine ter visokega zaupanja znotraj skupine selektivno izbranih ljudi, ponavadi je to družina ter bližnji prijatelji. Premostitveni socialni kapital pa povezuje ljudi iz različnih socialnih krogov (Field 2008). Diplomsko delo bo izhajalo iz trditve, da povezovalni socialni kapital povečuje možnosti korupcije v Sloveniji. V empiričnih raziskavah tretjega vala “World Value Survey” je bilo dokazano, da povezovalni socialni kapital zvišuje stopnjo zaznavne korupcije predvsem znotraj javnega ter političnega sektorja predvsem, kadar odvrta zaupanje in sodelovanje do drugih, ki ne pripadajo tej skupini. Tako se tudi povezovalni socialni kapital deli na dve skupini. Notranje orientiran povezovalni socialni kapital širi veliko zaupanje in sodelovanje znotraj skupine ljudi s podobnimi interesi. Druge, ki tej skupini ne pripadajo, je zaprt, jih odvrta od sodelovanja in do njih širi nezaupanje.

Ker ta vrsta socialnega kapitala najbolj vpliva na stopnjo korupcije (Harris 2007), bom v nadaljevanju vedno govoril o tej vrsti povezovalnega socialnega kapitala. Druga vrsta povezovalnega kapitala je zunanje orientirana, kar pomeni, da širi heterogenost skupine ter povezuje ljudi iz različnih socialnih krogov.

Za države z visoko stopnjo povezovalnega socialnega kapitala je značilen koncept Edwarda Banfielda (amoralni familizem). Za amoralni familizem so značilna tesno povezana socialna omrežja znotraj družine ter odsotnost splošnega zaupanja, ki se kaže v nizki stopnji socialnega kapitala. V familiarnih družbah je visoka stopnja zaupanja znotraj ozkega kroga ljudi predvsem med člani družine ter najbližjimi prijatelji. Značilno je pomanjkanje splošnega zaupanja, sodelovanja ljudi zunaj najožjih socialnih mrež. V družbi z amoralnim familizmom nihče nima interesa za skupno dobro družbe, razen, če ima od tega osebno korist (Banfield 1958). Posledično je v taki družbi visoka stopnja korupcije (Lipset in Lenz 2000). Znotraj amoralnega familizma ima veliko vlogo partikularizem, za katerega je značilno, da se člani družine čutijo dolžne, da si pomagajo med seboj. Takšno vedenje je poznano kot nepotizem, ki je nasprotje univerzalizmu, torej, pričakovanje, da si člani znotraj ozkega kroga družine med seboj pomagajo.

Pomembni avtorji na področju socialnega kapitala so predvsem trije: Pierre Bourdieu, James Coleman in že omenjeni Robert Putman. Kar je skupno vsem trem avtorjem, je to, da vsi poudarjajo moč socialnih vezi (network). Socialni kapital je sestavljen s personalnih ter interpersonalnih vezi s skupnimi vrednotami. Coleman poudarja racionalnost posameznikov, ki se povezujejo v socialna omrežja zaradi svoje koristi. Putman je razvijal idejo socialnega kapitala v smer, da sta za osnovo socialne intergracije in splošnega dobrega počutja ključna predvsem združevanje ter civilna aktivnost.

Najbolj zanimiv pogled na temo diplomske naloge pa ima francoski sociolog Pierre Bourdieu. Bourdieuje trdil, da je socialni kapital izključno sredstvo elit za vzdrževanje prednosti pred drugimi in za širjenje neenakosti. Njegova razmišljanja so globoko zaznamovala ideje marksistov in tako navaja, da je ekonomski kapital vir ostalih vrst kapitala. Zanimalo ga je, kako se različne vrste kapitala med seboj povezujejo in reproducirajo neenakost. Socialni kapital je pojem, ki je delno ločen od ekonomskega in kulturnega kapitala, vendar je nerazdružljiv. Velikost socialnega kapitala je odvisna predvsem od trajnosti, gostote socialnih vezi ter od velikosti kapitala vsakega posameznika, tako kulturnega, socialnega kot ekonomskega. Bourdieu meni, da socialna omrežja izrabljajo predvsem pravniški poklici, ki izkoriščajo svoj socialni kapital za

pridobitev zaupanja svojih strank višjega položaja ali pa še bolj pomembno, za uveljavljanje v politiki. On vidi negativno stran socialnega kapitala, ki ga je tako kot ostale vrste kapitala možno iskoriščati sebi v prid na račun drugih, kar je zelo pomembna teza. o kateri bom pisal v nadaljevanju svoje diplomske naloge v povezavi s korupcijo. Največ kritik njegove teze gre predvsem na račun trditve, da je socialni kapital izključno stvar elit in višjega družbenega višjega sloja, saj ga uporabljajo vsi družbeni sloji (Bourdieu 1986).

3 Korupcija

Po svetu obstaja več definicij korupcije. To je odvisno tako od politike, gospodarstva in tamkajšne kulture. Korupcijo definirajo komisije, ki se ukvarjajo s preprečevanjem korupcije. V Sloveniji je korupcija, kot jo razume Resolucija o preprečevanju korupcije v Republiki Sloveniji (RePKRS), skladna z določbami Zakona o preprečevanju korupcije (Uradni list RS, št. 2/04), definirana na naslednji način: "Korupcija je vsaka kršitev dolžnega ravnanja uradnih oziroma odgovornih oseb v javnem ali zasebnem sektorju kot tudi ravnanje oseb, ki so pobudniki kršitev, ali oseb, ki se s kršitvijo lahko okoristijo, zaradi neposredno ali posredno obljubljenih, ponujenih ali dane oziroma zahtevane, sprejete ali pričakovane koristi zase ali za drugega."

Obstajajo tudi različne ravni korupcije, tako tiste, ki jih srečujemo dnevno, do ravni korupcije ustroja. (Komisija za preprečevanje korupcije 2013)

1. Cestna korupcija je korupcija, za katero so značilna kazniva dejanja z majhnimi vsotami denarja in nastopajo na primer med prebivalstvom ter javnimi pooblaščenici, kot so redarji, policaji. Ta raven korupcije je v Sloveniji relativno majhna v primerjavi z drugimi tranzicijskimi državami. Cestna korupcija ima relativno majhna tveganja in posledice. Vendar pa obstaja možnost za povečanje tovrstne korupcije, in sicer zaradi povečane zaznane korupcije elit, nedelovanja pravno-političnega sistema ter zmanjšanja socialne varnosti in plač poklicev v javnem sektorju.

2. Upravna korupcija je korupcija, kjer so udeleženi prebivalci in nižji državni uradniki, kot so gradbeni inšpektoji ter urbanisti. Predvsem gre za področja, ki so povezana z urejanjem okolja in prostora. Gre za podkupovanja za pridobivanje raznih licenc, dovoljenj. V primerjavi s cestno korupcijoupravna korupcija ni razširjena v tolikšni meri, vendar pa se lahko že v prihodnjih nekaj letih poveča.

3. Korupcija belih ovratnikov. Na tej ravni sodelujejo visoko usposobljeni profesionalci, ki imajo specifična pooblastila. To so višji uradniki v ministrstvih, državni sekretarji, ministri, poslanci, direktorji v javnih podjetjih. Koruptivna dejanja belih ovratnikov ponavadi nimajo trajnega značaja, so priložnostna. Največ korupcije belih ovratnikov se dogaja, kadar so politika in interesne skupine dobro povezane pri upravljanju kapitalskih naložb, neenakega dostopa do bančnih kreditov. Tovrstna korupcija je v veliki meri pogojena s problemi višje ravni korupcije, sistemske korupcije ter korupcije ustroja. Prve tri ravni korupcije je kazensko-pravno mogoče nadzorovati, kadar so organi za odkrivanje in preprečevanje korupcije usposobljeni ter imajo visoko stopnjo integritete, neodvisnosti od političnega dogajanja.

4. Sistemska korupcija. Na tej ravni se politične in gospodarske elite povezujejo in delujejo v skupne interese posameznikov. Na tej ravni govorimo o pojavu "ujetje" države, kar pomeni prilagajanje zakonodaje, javnih naročil ter ujetje denarnega toka znotraj političnih ter gospodarskih elit. Gre za delovanje od zgoraj navzdol.

5. Korupcija ustroja. "Značilnost je prodor korucije in koruptivnih praks v politične elite, ki delujejo skupaj z gospodarskimi elitami, obenem pa vzpostavljajo pogoje, v katerih je vstop novih akterjev v politično in gospodarsko areno omejen ter nadziran." Celoten sistem je tako koruptiven, da nadzor nad korupcijo ni več mogoč. Tako stopnjo korupcije je zelo težko omejiti, saj so vpleteni vsi politični in gospodarski organi, ki imajo moč. Strategija za preprečevanje tako visoke vrste korupcije je lahko samo to, da se zamenjajo vsi politični in gospodarski akterji.

Vse vrste korupcije se med seboj prepletajo in težko je določiti le eno, vendar pa so med seboj neodvisne. Cestna korupcija torej ni predpogoj sistemske korupcije ali korupcije ustroja.

Korupcijo je lahko ločiti tudi glede na tri družbene nivoje.

Mikrokorupcija, ki se dogaja vsakodnevno, tako kot cestna korupcija, predstavlja majhna darila javnim uslužbencem v zameno za opravljeno storitev, ki so jo tako ali tako dolžni opraviti. Mogoče pričakujejo, da jim bo to pomagalo preskočiti vrsto ali pa kako drugače olajšalo postopke. Družba take vrste korupcije ne obsoja, višina takoimenovanih daril pa ostaja manjša.

Srednji nivo korupcije se dogaja med javnimi uslužbenci na višjih nivojih ter prebivalstvom. Sem bi lahko uvrstili upravno korupcijo ter korupcijo belih ovratnikov. Družba take vrste korupcije ne tolerira.

Makro nivo korupcije pa je povezan z vladnimi naročili, prilagajanjem zakonodaje, prilagajanjem javnih naročil, gradnjo infrastrukture in podobno. To je najvišja oblika korupcije in se dogaja v najvišjih političnih in gospodarskih krogih. Tako vrsto korupcije predstavlja sistemska korupcija ter korupcija ustroja (Dobovšek 2005). Vsaka oblika korupcije močno vpliva na zaznavanje državljanov o moči pravne države.

3.1 Socialni kapital in korupcija

Avtorji socialnega kapitala negativnim posledicam niso posvečali veliko pozornosti.

Putman pravi, da negativne posledice so, vendar so v primerjavi s pozitivnimi majhne. Tudi Coleman ni zanemarjal negativne strani korupcije. Kadar skupina ljudi sodeluje z namenom skupnega cilja, to doseže na račun drugih. Torej so se avtorji v splošnem strinjali, da so možne negativne posledice socialnega kapitala, vendar jim z izjemo Bourdieu niso posvečali veliko pozornosti.

Socialni kapital služi kot sredstvo virov in dobrin za doseganje nekih skupnih ciljev znotraj skupine za hitrejše določanje organizacij, zmanjšanje birokratičnih stroškov ter bolj gladko delovanje družbenih skupin. Na doseganje skupnih ciljev skupin vpliva socialni kapital v pozitivni smeri, vendar pa ima lahko v relaciji do ostalih, ki ne spadajo v zaključeno skupino z istimi cilji, direktne ali indirektne negativne učinke.

Bourdieu meni, da se socialni kapital uporablja kot sredstvo boja za osebni status. Posledice socialnih interakcij so redkokdaj enostavne in predvidljive. Sodelovanje akterjev ima lahko tako za njih same stranske učinke, ki se jih sami takrat še ne zavedajo. Še bolj škodljivi pa so stranski učinki, ki jih imajo take interakcije za širšo javnost (Bourdieu 1986).

Prav tako se je z negativnimi posledicami socialnega kapitala ukvarjal Fukuyama, ki trdi, da ima socialni kapital možne veliko večje negativne posledice kot fizični ali človeški kapital, saj je solidarnost do ljudi znotraj skupine povečini kupljena zaradi sovraštva do ostalih ljudi, ki tej skupini ne pripadajo. Gre za relacijo "mi" nasproti "drugim", s čimer se naša identiteta ter pripadnost še močnejše izoblikujeta. Pri konceptu Fukuyame igra veliko vlogo tudi zaupanje. Navaja, da so posledice socialnega kapitala odvisne od velikosti kroga zaupanja. Večji, kot je krog zaupanja in več ljudi kot zajame znotraj skupine, kateri so posamezniki pripadni, večja je verjetnost za pozitivne posledice, in tako bolj deluje v smeri splošnega dobrega. Manjši, kot je krog zaupanja, večja je možnost negativnih posledic do drugih, ki iz tega kroga izstopajo (Fukuyama 2001).

Tudi Uslaner govori o družbenem argumentu, in sicer o povezavi med socialnim kapitalom ter korupcijo. Meni, da korupcija izhaja iz neenake distribucije dobrin. Ekonomska neenakost daje priložnost za začetek korupcije, kar pa povzroči še višjo stopnjo neenakosti. Povezava med neenakostjo in korupcijop ni vedno tako enostavna, kar dokazujejo bivše komunistične države, kjer je majhna neenakost, vendar je še vedno velika stopnja korupcije. Uslaner trdi, da mora biti pot od neenakosti do korupcije indirektna preko splošnega zaupanja. To tudi imenuje past neenakosti ter se razlikuje od ostalih teorij, ki zagovarjajo institucionalne argumente. Začetki korupcije v veliki večini

ne prihajajo zaradi strukture javnih institucij, temveč iz ekonomske neenakosti ter nezaupanja, ki pa prihaja iz neenakomerne razdelitve dobrin. Priznava pa, da je korupcija v vsakem primeru odvisna od pravičnosti pravnega sistema oziroma pravne države (Uslaner 2009).

Korupcija je odvisna od partikulacijskega zaupanja, kjer ljudje zaupajo le majhnemu krogu socialnih vezi. Partikulacijsko zaupanje pa odvrča zaupanje ter sodelovanje ostalih ljudi. Ljudje se bojijo, da bi ljudje, ki jih ne poznajo, njih izkoristili. To neposredno vpliva na stopnjo korupcije, saj s tem dajejo prednost ljudem, ki spadajo v njihove ozke socialne kroge. Uslaner nam predstavi tezo o pasti neenakosti. Neenakost zmanjšuje splošno zaupanje (premostitveni socialni kapital) ter povečuje visoko zaupanje znotraj socialnih krogov (povezovalni socialni kapital), kar povečuje korupcijo. Korupcija pa zopet povečuje neenakost in s tem se krog zaključi ter se začne vrteti od začetka (Uslaner 2009).

Na drugi strani pa se avtorja Rothstein in Stolle za razliko od Uslanerja osredotočata na vplive javnih institucij na socialni kapital. Razvila sta institucionalno teorijo generaliziranega zaupanja, ki pravi, da struktura institucij močno vpliva na splošno zaupanje. Avtorja razvijeta mehanizem vzročne povezave med nepristranskimi, pravičnimi, inkluzivnimi ter univerzalističnimi institucijami za implementacijo javnih politik na generalizirano zaupanje. Nepristranskost javnih institucij vpliva na treh ravneh. Prvič, kako javne politike ter državni uslužbeni vplivajo na prenašanje splošnega zaupanja na državljane, drugič, kako državljani interpretirajo obnašanje sodržavljanov, ter tretjič, kako oni ter bližnji sorodniki, prijatelji doživljajo ter interpretirajo diskriminacijo. Avtorja sta ugotovila, da so državljani, ki so doživeli diskriminiranost, precej manj zaupljivi, ter da ima nepristranskost javnih institucij velik vpliv na generalizirano zaupanje (tako na mikro kot makro ravni). S tem sta pokazala, da socialni kapital ni izključno vezan na civilno družbo, temveč se navezuje tudi na državo (Rothstein in Stolle 2003).

Torej, s pristranskostjo javnih institucij se zmanjšuje splošno zaupanje, ki je merilo socialnega kapitala. Posledično se z nizko stopnjo splošnega zaupanja povečuje stopnja korupcije. Z institucionalne teorije socialnega kapitala razberemo, da je za višjo stopnjo korupcije odgovorna struktura javnih institucij. Če povzamem, splošno zaupanje, ki je merilo socialnega kapitala, je odvisno od strukturnih značilnosti javnih institucij za implementacijo javnih politik. Kadar so te pristranske, nepravične ter ekskluzivne, je posledično splošno zaupanje v družbi manjše. Padec splošnega zaupanja pa zvišuje tveganje za korupcije.

Teorija pravi, da bi morale formalne institucije za preprečevanje korupcije (pri nas KPK) biti bolj učinkovite, imeti večji nadzor ter povišati kazni za korupcijska dejanja, saj bi s tem zmanjšali korupcijo. Vendar pa se v praksi to ne izkaže za pravilno rešitev. Empirični podatki kažejo, da take protikorupcijske prakse niso učinkovite, saj je korupcija problem kolektivne akcije. Četudi večina ljudi ne odobrava korupcije in ima za njih ter družbo negativne učinke, se je le manjšina pripravljena boriti za "čiste" javne institucije. To pa predvsem zaradi tega, ker ima korupcija za posameznike kratkotrajne pozitivne učinke (za njih ali njihove bližnje) ter odtehta trenutne negativne vidike. Za zmanjšanje korupcije je torej potreben nov pristop, tako s formalnimi kot neformalnimi mehanizmi. Na eni strani formalni nadzor ter kaznovanje ljudi, ki se poslužujejo koruptivnih dejanj, ter na drugi strani vzpostavitev vzajemnosti ter zaupanja. Predvsem je pomembno prepričanje, da je večini ljudem možno zaupati, torej vzpostavitev splošnega zaupanja. V praksi se je pokazalo, da je to najbolj učinkovito doseči s spremembami od zgoraj navzdol. Elita ter uradniki na visokih položajih morajo biti za vzgled drugim (Pettersson in ostali 2012).

Povezovalni socialni kapital ima tako direktne kot posredne učinke na stopnjo korupcije. Direktni učinki so, da ljudje znotraj ozkih socialnih mrež povezovalnega socialnega kapitala širijo nezaupanje do ljudi, ki iz kroga izstopajo, prav tako pa odvrčajo njihovo sodelovanje. S tem se širi sodelovanje in zaupanje majhnega števila ljudi znotraj socialnega kroga, s čimer se možnost korupcije povečuje. Prav tako pa povezovalni socialni kapital deluje posredno na stopnjo korupcije. S povečanjem zaupanja majhnemu

krogu ljudi se splošno zaupanje zmanjšuje, posledično pa tudi premostitveni socialni kapital. Pomanjkanje splošnega zaupanja ter s tem premostitvenega socialnega kapitala pa stopnjo tveganja korupcije povečuje.

Moje hipoteze so sledeče:

H1: Visoka stopnja povezovalnega kapitala je direktno in indirektno povezana s korupcijo:

H1a: Visoka stopnja povezovalnega kapitala vodi v korupcijo, ker odvrta sodelovanje in širi nezaupanje ljudem zunaj svojih ozkih socialnih krogov.

H1b: Visoka stopnja povezovalnega socialnega kapitala zmanjšuje splošno zaupanje in s tem premostitveni socialni kapital, kar posredno zvišuje stopnjo tveganja korupcije.

3.2 Socialni kapital in neenakost

Vsi imamo dostop do socialnega kapitala in njihovih pozitivnih učinkov, vendar pa se socialne vezi med seboj razlikujejo. Nekateri vezi so bolj vredne kot druge, saj lahko nekateri pridobijo od socialnih mrež več koristnih informacij, tudi ekonomski kapital in nasploh več virov, s katerimi lahko pridobijo tudi na relativno močnem položaju. Bourdieu meni, da si posamezniki pridobijo status in privilegiranost na račun tistih, ki ne spadajo v njegovo socialno mrežo, kar povzroči njihovo nezaupanje. Socialni kapital vplivnih skupin se lahko uporabi tudi za omejevanje ali spodkopavanje socialnega kapitala šibkejših, kar je bilo značilno za paternalistične industrijske skupnosti 19. stoletja. Socialni kapital je torej dobrina, ki ni enakomerno razporejena in lahko služi kot mehanizem za širjenje neenakosti. Na kratko povedano, "za izobražene bele moške, ki pripadajo višjemu socialnemu sloju in imajo večje prihodke, obstaja večja verjetnost, da so včlanjeni v več organizacij hkrati, kar posledično zvišuje njihov socialni kapital" (Warde in Tampubolon 2002). Tako imajo že privilegirane skupine večji socialni kapital, kar še povečuje njihovo prednost. Tako je socialni kapital med izobraženimi

sindikati večji kot med neizobraženimi (Seyd in Whiteley 1992). Neenakost socialnega kapitala se vidi tudi v tem, da se morajo ženske z enakimi kompetencami kot moški za pridobitev finančnih sredstev za raziskave po dokončanem doktoratu dvakrat bolj pogosto pojavljati s svojimi znanstvenimi članki kot moški (Wennerasin Wold 1997). Afro-američani imajo kljub večji religijski pripadnosti manjši socialni kapital kot belci, to pa predvsem na račun tega, ker le redko presežejo svoje socialne mreže izven okvirov etične skupine (Glaeser in ostali 2009).

Povezava med socialnim kapitalom in neenakostjo obstaja, vsekakor pa socialni kapital ni edina spremenljivka, ki vpliva na družbeno neenakost, je pa eden od elementov. Sta pa vsaj dve pozitivni povezavi med socialnim kapitalom ter neenakostjo. Prvič, premožni in izobraženi imajo največ socialnih vezi ter imajo večšine in znanje, kar jim omogoča vključevanje v razna združenja in si s tem poskušajo povečati socialno distanco med njimi in ostalimi. Drugič, socialne vezi se uporabljajo tudi za institucionalno podporo in vprašanje, v kolikšni meri je lahko ta podpora prilagojena posameznikom oziroma skupini ljudi (Staton-Salazar in Dornbusch 1995). Socialni kapital torej vpliva na to, kdo ima dostop do institucionalnih dobrin, ki bi morale biti dostopne vsem v enaki meri.

Izrabljanje socialnega kapitala v dobro posameznikov na račun ostalih pa je v določenih primerih pravno sporno (Field 2008), kar bomo videli v nadaljevanju.

3.3 Korupcija in pravna država

Korupcija ima zelo negativen vpliv na pravno državo, saj se zaupanje v pravo in institucije, tako domačih kot tujih vlagateljev, zmanjšuje. Korupcija zavira rast majhnih in srednjih podjetij ter povečuje brezposelnost. Korupcija je v Sloveniji, tako kot v drugih tranzitnih državah, prevzela obliko, imenovano "state capture", ujetje države, "kamor štejemo prilagojeno zakonodajo, ujetje javnih naročil, ujetje denarnega toka ter ključnih sektorjev gospodarstva" (Komisija za preprečevanje korupcije 2013). V to kategorijo sodi tudi kupovanje političnih glasov v parlamentu, podkupnine znotraj vlade, podkupovanje pri sodnih odločitvah in nelegalno financiranje političnih strank (Hellman in drugi 2000).

Profesor Dr. Kranjc je na Posvetu o integriteti 1.6.2010 opozoril, da so sovražniki pravne države predvsem trije, in sicer strah kot začetek avtocenzure, korupcija kot negacija načela enakosti in sorazmernosti ter sila kot onemogočanje in izključitev pravnega mišljenja (Kranjc 2010). V mednarodnih raziskavah je navedeno, da

korupcija ovira gospodarski razvoj, ker spodkopava dobro upravljanje, poštenost in socialne pravice, ogroža vladavino prava in pravno državo, stabilnost demokratičnih ustanov ter moralnih temeljev družbe, kar posledično vodi do znižanja sredstev za javne socialne storitve (zdravstvo, izobraževanje in zmanjševanje revščine) in povzroča čedalje večje razlike v kakovosti življenja (Dobovšek 2011, 14).

Za Slovenijo, ki ima nizko kakovost vladanja in je regulacija korupcije šibka, lahko rečemo, da korupcija deluje kot sovražnik pravne države v vseh treh primerih.

V raziskavah, narejenih leta 2008, sta Dobovšek ter Meško ugotovila, da v Sloveniji prevladujejo kršitve pravne države s strani korupcije zaradi kršitev ustave, zakona in podzakonskih aktov s strani zakonodajne, izvršile in sodne veje oblasti. Zapisala sta tudi, da približno 75% ljudi, ki so sodelovali v raziskavi, meni, da prebivalci spoštujejo zakone in predpise, vendar pa tudi skušajo (po)iskati luknje v zakonih, ki bi za njih pomenile neko prednost, večji dobiček in zadovoljstvo. To najbolj uporabljajo javni uslužbenci in najvišji funkcionarji, ki tako iščejo možnost dodatnega zaslužka (predvsem pri javnih naročanjih, kjer nimajo vsi ponudniki enakih možnosti pridobitve javnega naročila in ne upoštevajo načela transparentnosti ter gospodarnosti (pri razpolaganju z lokalnim premoženjem, posebno pri nepremičninah). Zaradi težkih gospodarskih razmer se bodo možnosti za korupcijo pri zaposlovanju še povišale (Dobovšek in Meško 2008).

Posledice korupcije pa se bodo odražale v znižanju zaupanja domačih in tujih vlagateljev, zaupanje v pravno državo bo upadlo, sredstva za javne socialne storitve pa se bodo skrčila, kar bo tudi povzročilo čedalje večje razlike v kakovosti življenja ter povišanje neenakosti (Dobovšek 2011).

3.4 Korupcija in neenakost

Politični voditelji ustvarjajo ekonomsko neenakost s tem, ko poskrbijo, da njihove odločitve in ravnanja ne delujejo v dobro ljudstva, temveč v dobro sebi ter svojim najbližjim in znancem, ki imajo v zameno kaj ponuditi, s čimer bi se voditelji okoristili. To pripelje do klientelizma. Politični voditelji in funkcionarji imajo tako vlogo monopolistov, ki delijo dobrine za povprečne državljane.

Ko je govora o korupciji ter neenakosti, je glavni teoretični argument, da je korupcija funkcija motivacije in priložnosti. (Rose-Ackerman 1978; Klitgaard 1988; Rose-Ackerman 1999). Z višjo stopnjo ekonomske neenakosti imajo bogatejši več možnosti, da ob pravičnem političnem sistemu več izgubijo kot manj premožni državljani. Ob povišani stopnji ekonomske neenakosti imajo ekonomsko bogatejši sloji prebivalstva tudi več sredstev za pridobivanje moči, tako legalno kot tudi nelegalno (Glaeser in drugi 2000). Bogatejši lahko izkoristijo svojo ekonomsko prednost pred revejšimi tako, da s podkupninami politikom skušajo vplivati na sprejetje takih zakonov, ki so v njihovi koristi. Z vse večjo neenakostjo postaja večina populacije vedno bolj revna, s tem pa narašča tudi motivacija revnih za progresivno obdavčenje glede na ekonomsko stanje. Ker bogatejšim to ni v prid, se lahko poslužujejo koruptivnih dejanj za znižanje takih zakonov o progresivnih davkih.

Višja stopnja neenakosti privede do tega, da se povišajo nagrade ob koruptivnih dejanjih do meje, katerim se ljudje z manj prihodki enostavno ne morejo upreti. Višja stopnja neenakosti torej deluje v smeri, da vzpodbuja koruptivna dejanja, ki se jih poslužujejo ljudje z nižjimi prihodki, saj so takorekoč odvisni od dodatnega zaslužka (You in Khagram 2004).

Neenakost spodbuja korupcijo na več ravneh, in sicer: državljanom daje občutek, da državni sistem deluje proti njim in ne v njihovo dobro, ustvarja občutek odvisnosti državljanov ter pesimizem za prihodnost, s tem pa spodkopava moralno raven, kaj je prav in kaj ne. Neenakost spreminja tudi ključne javne institucije pravičnosti – sodišča, preko katerih se lahko državljani branijo pred ljudmi z več družbene moči ter vpliva. Če se

ljudje počutijo, da jih sodišča ne obravnavajo pravično, s tem izgubijo njihovo zaupanje v pravne sisteme, kar privede do visokega splošnega nezaupanja, to pa v višjo stopnjo korupcije (Uslaner 2009).

Neenakost povzroča korupcijo in skorupira družbo na vseh ravneh. Ljudje so tako pripravljene delovati koruptivno, le če so nagrade dovolj visoke, to pa je mogoče le ob visoki stopnji neenakosti. Ljudje so pripravljene narediti moralno sporna dejanja, če je nagrada dovolj visoka in s tem zagotovijo boljše življenje sebi in svoji družini. Če bi imeli vsi ljudje zagotovljene dobre življenjske pogoje in dovolj visoke prihodke, takšnih dejanj ne bi počeli. Ob nižji stopnji neenakosti pa tudi nagrade za koruptivna dejanja ne bi bile tako visoke (Kocbek 2013).

Posledica večje stopnje neenakosti je tudi zmanjšanje splošnega zaupanja. S tem se korupcija poveča, kar povzroči še večjo neenakost (Uslaner 2008).

H3: Višja, kot je stopnja korupcije, bolj imajo državljani občutek, da je neenakost nepravilna.

4 Empirični del diplomske naloge

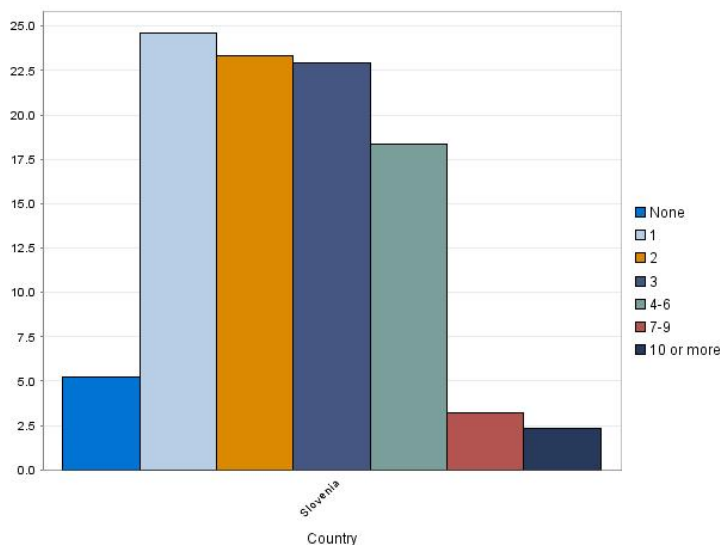
V empiričnem delu diplomske naloge bom med seboj primerjal tri različne države, in sicer Slovenijo, Ukrajino ter Nizozemsko. Ugotovil bom, kakšen vpliv ima stopnja povezovalnega socialnega kapitala na stopnjo premostitvenega kapitala in ta na korupcijo ter raziskal vpliv korupcije na družbeno neenakost. Uporabil sem podatke Transparency International za indeks zaznavne korupcije, podatke evropske družboslovne raziskave iz leta 2012 ter zadnji val podatkov raziskav svetovnih vrednot za merjenje socialnega kapitala ter zaznavne neenakosti.

4.1 Povezovalni socialni kapital

Indikatorja povezovalnega socialnega kapitala sta močno zaupanje na mikro ravni, in sicer močno zaupanje družini in tesnim prijateljem ter manjše zaupanje znancem. Za povezovalni socialni kapital so značilna majhna, gosto povezana socialna omrežja z visoko stopnjo lojalnosti in pričakovanj znotraj skupine. Manj, kot je članov znotraj ožje družine, bolj je notranje orientirana ter zaprta na zunaj, s čimer se širi nezaupanje do znancev. Bolj selektiven ter močnejši je tudi povezovalni socialni kapital, ki ima možne negativne učinke na korupcijo.

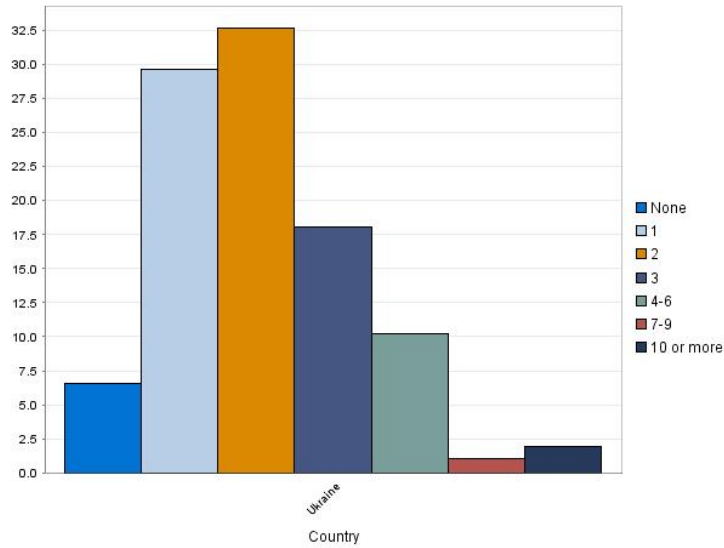
Povezovalni socialni kapital bom meril stremi vprašanji, in sicer: “Koliko ljudem zaupate svoje intimne ter osebne stvari?”, “Koliko zaupate svoji družini?” ter “Koliko zaupate znancem?”.

Tabela 4.1 Zaupanje osebnih ter intimnih stvari v Sloveniji

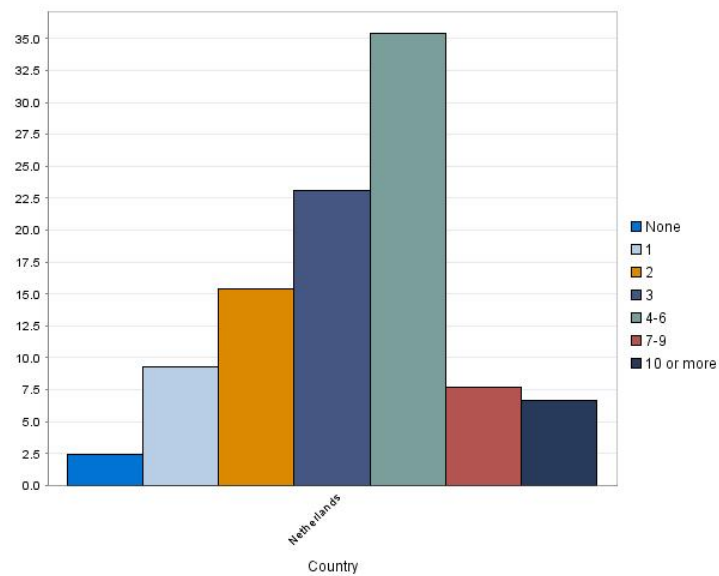
Vir: European Social Survey ESS6-2012, ed. 2.0 (2012)

Tabela 4.2 Zaupanje osebnih ter intimnih stvari v Ukrajini

Vir: European Social Survey ESS6-2012, ed. 2.0 (2012)

Tabela 4.3 Zaupanje osebnih ter intimnih stvari na Nizozemskem

Vir: European Social Survey ESS6-2012, ed. 2.0 (2012)

V Sloveniji je največ ljudi odgovorilo, da zaupasvoje najbolj intimne ter osebne stvari največ dvema osebam (kar 53,2% vseh). Vidimo, da gre za zelo majhno skupino ljudi, ki jim ljudje v Sloveniji najbolj zaupajo. Takih, ki svoje osebne zadeve zaupajo štirim do šestim osebam, je le 18,3% (glej Tabelo 4.1)

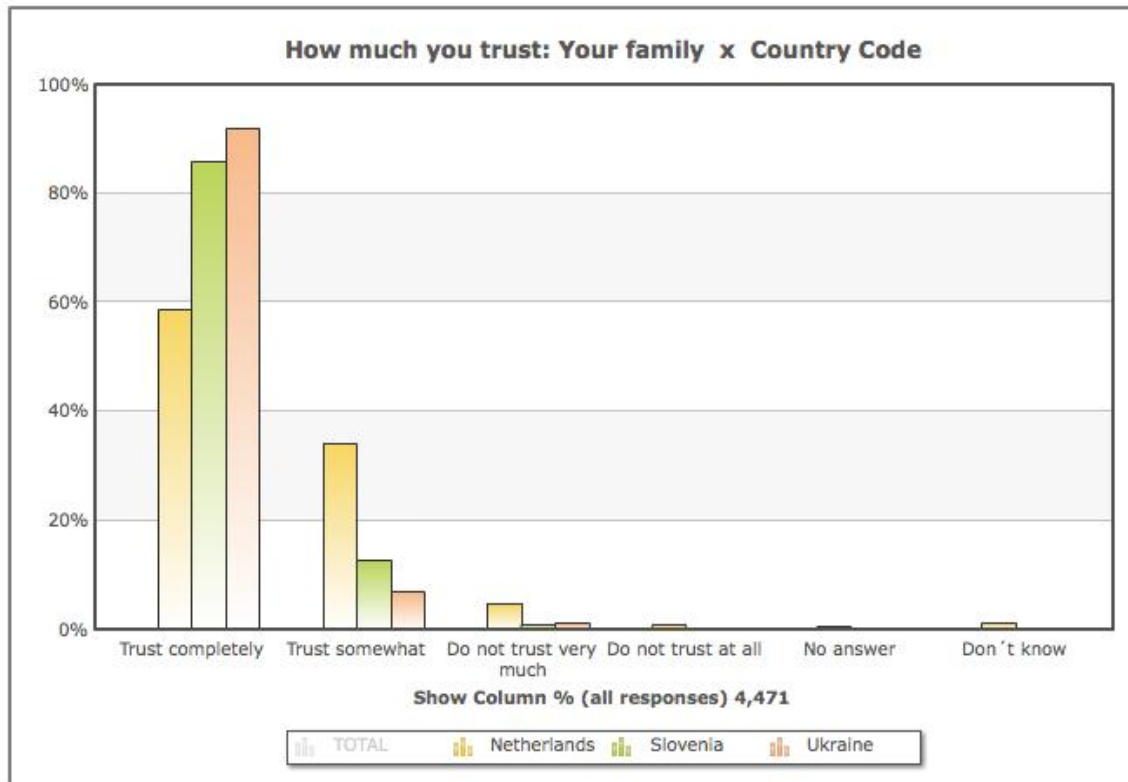
V Ukrajini so rezultati istega vprašanja, ki se nanaša na povezovalni socialni kapital, še bolj poudarjeni. V Ukrajini se pogovarjajo o svojih intimnih ter osebnih zadevah z največ dvema osebama (kar 68,8 % vseh). Ob tem je možno sklepati, da so take socialne vezi med manjšim številom članov v skupini še močnejše, oziroma, da je zaupanje znotraj tako majhnih skupin večje (glej Tabelo 4.2)

Na Nizozemskem je največji odstotek ljudi na isto vprašanje odgovoril, da se lahko pogovarjajo o intimnih ter osebnih stvarehs štirimi do šestimi osebami (35,2%). Le 19,1% vprašanih je takih, ki svoje intimne ter osebne stvari zaupajo največ dvema osebama (glej Tabelo 4.3).

Do sedaj smo videli, da je v Ukrajini najbolj prisotno močno zaupanje na mikro ravni, in sicer ljudjes kar 68,8% zaupajo svoje osebne ter intimne stvari največ dvema osebama, kar je indikator močnega povezovalnega socialnega kapitala. Sledi Slovenija s 53.2%, na Nizozemskem pa je takih, ki zaupajo največ dvema osebama, le 19,1%.

Sedaj bom preučil, ali je to zaupanje na mikro ravni zaupanje predvsem v družinske člane, ki je značilno za povezovalni socialni kapital ter familizem.

Tabela 4.4 Zaupanje družini

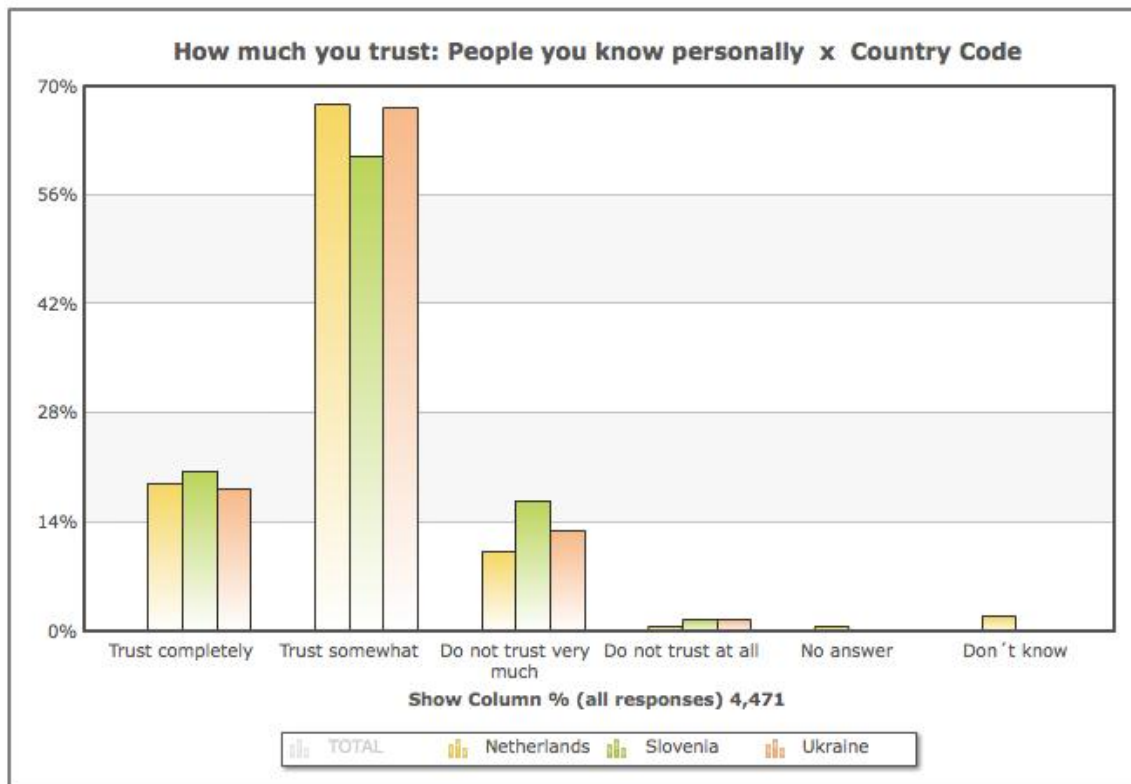
Selected sample: Netherlands 2012, Slovenia 2011, Ukraine 2011 (4,471)

Vir: World Value Survey 2010-2014 (2014)

Iz navedenih podatkov lahko razberemo, da je zopet v Ukrajini največji odstotek takih, ki zaupajo svoji družini (kar 98,7%). Zelo blizu ji sledi Slovenija, kjer ljudje zaupajo svoji družini (98,5% vprašanih ljudi), medtem ko je Nizozemskem spet daleč na zadnjem mestu, kar se tiče zaupanja svoji družini (58,6%) . 5,5 %Nizozemcev ne zaupa svoji družini, v Sloveniji je ta odstotek nižji (1,1%), medtem ko je v Ukrajini le 0,2%. V Ukrajini in Sloveniji sta močno prisotna familizem, za katerega je značilno privilegiranje družinskih članov, in nepotizem, ki se kaže v močnem medsebojnem zaupanju (glej Tabelo 4.4)

Za povezovalni socialni kapital je značilno tudi nezaupanje do znancev, zato bom preveril tudi ta indikator.

Tabela 4.5 Zaupanje znancem

Selected sample: Netherlands 2012, Slovenia 2011, Ukraine 2011 (4,471)

Vir: World Value Survey 2010-2014

V Sloveniji ne zaupa znancem 18,3% vseh ljudi, v Ukrajini 14,4% v primerjavi z Nizozemsko, kjer 10,9% ljudi ne zaupa znancem. Zopet lahko vidimo razliko med državami v nezaupanju do znancev, vendar ta razlika ni tako velika kot pri zaupanju družini vendarle obstaja. Slovenija ima najvišji odstotek ljudi, ki ne zaupa znancem (18,3%), hitro ji sledi Ukrajina s 14,4% ter nazadnje Nizozemska, kjer najmanjši odstotek vseh ljudi ne zaupa znancem, 10,9% (glej Tabela 4.5).

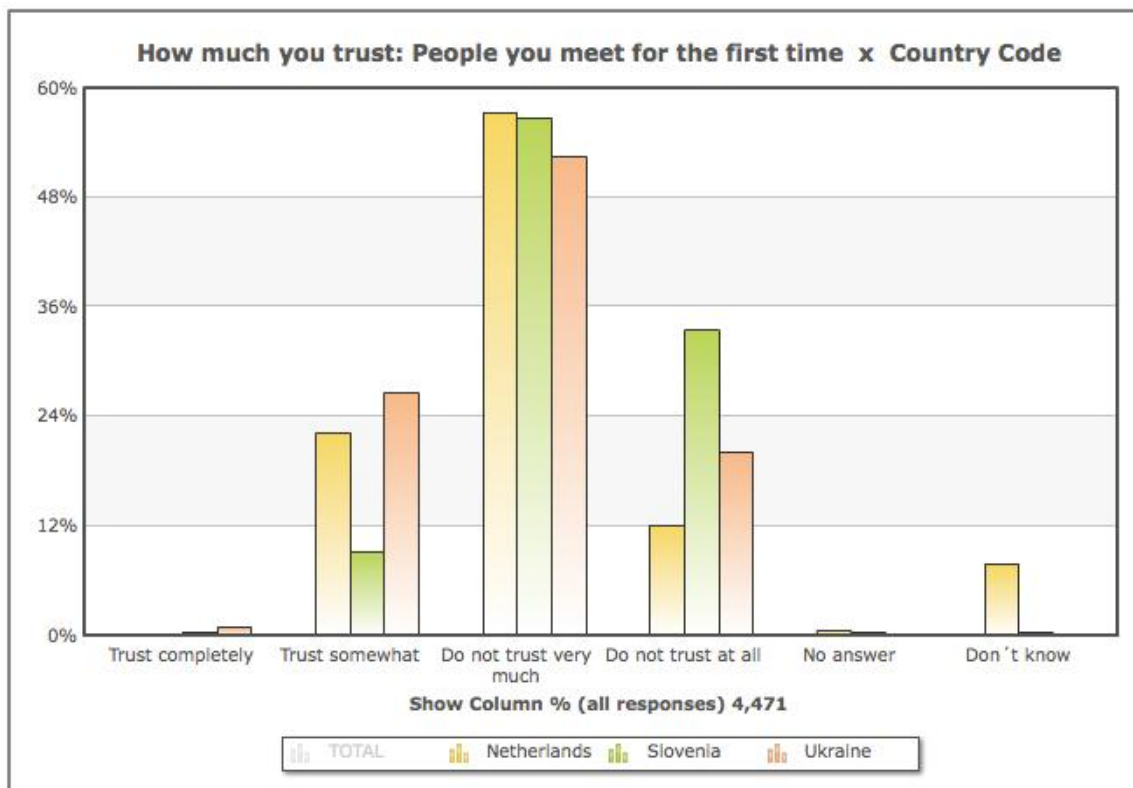
Glede na zgornje indikatorje lahko torej trdim, da ima Ukrajina najmočnejši povezovalni socialni kapital, sledi ji Slovenija, najmanjši povezovalni socialni kapital pa ima Nizozemska. V Ukrajini in Sloveniji je krog zaupanja zelo majhen, s čimer se širi močno zaupanje znotraj ozkega kroga družinskih članov. Manj, kot je število ljudi znotraj povezovalnega socialnega kapitala, bolj je skupina ekskluzivna, bolj je poudarjeno favoritiziranje in nepotizem znotraj skupine ter odvrčanje ostalih ljudi od skupnega

sodelovanja. S tem se širi nezaupanje do ljudi, ki ne sodijo v ozki krog povezovalnega kapitala, in sicer znancev, kar ima negativne družbene posledice.

4.2 Premostitveni socialni kapital

Posledica visoke stopnje povezovalnega socialnega kapitala je pomanjkanje premostitvenega socialnega kapitala, ki se kaže v visoki stopnji splošnega nezaupanja, ki ga bom meril z vprašanjem “Koliko zaupate ljudem, ki jih prvič srečate?”

Tabela 4.6 Splošno zaupanje

Selected sample: Netherlands 2012, Slovenia 2011, Ukraine 2011 (4,471)

Vir: World Value Survey 2010-2014

S podatkov lahko razberemo, da je Slovenija na prvem mestu, kar se tiče nezaupanja ljudem (90%). Sledi ji Ukrajina z 72,5%, Nizozemska pa je zopet na tretjem mestu v

nezaupanju ljudem z 69,4% (glej Tabela 4.6). Kažejo se velike razlike v premostitvenem socialnem kapitalu med Ukrajino in Slovenijo z visoko stopnjo povezovalnega socialnega kapitala ter Nizozemsko. Slovenija ter Ukrajina imata veliko pomanjkanje premostitvenega socialnega kapitala, kar se kaže v pomanjkanju splošnega zaupanja. V Sloveniji ter Ukrajini se kaže trend visoke stopnje povezovalnega socialnega kapitala, ki pomeni odsotnost premostitvenega socialnega kapitala, kar je značilno za države z visoko stopnjo familizma ter nepotizma.

Sedaj bom preveril stopnjo korupcije v treh državah, ki sem jih primerjal med seboj glede povezovalnega in premostitvenega socialnega kapitala.

4.3 Zaznavna korupcija

Za stopnjo korupcije v Sloveniji bom vzel indeks zaznavne korupcije (Corruption Perception index, kasneje CPI) neodvisne in nevladne organizacije Transparency International. CPI indeks meri zaznavo korupcije v javnem sektorju, to pomeni administrativno ter politično korupcijo. Je najbolj uporabljen indeks za meritev korupcije po celem svetu. CPI je zasnovan na percepciji tistih, ki so na ustreznih pozicijah javnega sektorja in lahko najbolj točno ocenijo stopnjo korupcije, ki jo je možno tudi primerjati z drugimi državami (leta 2013 je bilo v raziskavo vključenih 177 držav).

Indeks korupcije se meri z lestvico od 0 do 100. 0 pomeni, da je zelo veliko zaznavne korupcije, 100, da je zaznavne korupcije v državi zelo malo.

Tabela 4.7 Indeks zaznavne korupcije

RANK	COUNTRY/TERRITORY	SCORE	RANK	COUNTRY/TERRITORY	SCORE	RANK	COUNTRY/TERRITORY	SCORE			
1	Denmark	91	22	France	71	47	Hungary	54	69	Kuwait	43
1	New Zealand	91	22	Saint Lucia	71	47	Seychelles	54	69	Romania	43
3	Finland	89	26	Austria	69	49	Costa Rica	53	72	Bosnia and Herzegovina	42
3	Sweden	89	26	United Arab Emirates	69	49	Latvia	53	72	Brazil	42
5	Norway	86	28	Estonia	68	49	Rwanda	53	72	Sao Tome and Principe	42
5	Singapore	86	28	Qatar	68	52	Mauritius	52	72	Serbia	42
7	Switzerland	85	30	Botswana	64	53	Malaysia	50	72	South Africa	42
8	Netherlands	83	31	Bhutan	63	53	Turkey	50	77	Bulgaria	41
9	Australia	81	31	Cyprus	63	55	Georgia	49	77	Senegal	41
9	Canada	81	33	Portugal	62	55	Lesotho	49	77	Tunisia	41
11	Luxembourg	80	33	Puerto Rico	62	57	Bahrain	48	80	China	40
12	Germany	78	33	Saint Vincent and the Grenadines	62	57	Croatia	48	80	Greece	40
12	Iceland	78	36	Israel	61	57	Czech Republic	48	82	Swaziland	39
14	United Kingdom	76	36	Taiwan	61	57	Namibia	48	83	Burkina Faso	38
15	Barbados	75	38	Brunei	60	61	Oman	47	83	El Salvador	38
15	Belgium	75	38	Poland	60	61	Slovakia	47	83	Jamaica	38
15	Hong Kong	75	40	Spain	59	63	Cuba	46	83	Liberia	38
18	Japan	74	41	Cape Verde	58	63	Ghana	46	83	Mongolia	38
19	United States	73	41	Dominica	58	63	Saudi Arabia	46	83	Peru	38
19	Uruguay	73	43	Lithuania	57	66	Jordan	45	83	Trinidad and Tobago	38
21	Ireland	72	43	Slovenia	57	67	Macedonia (FYR)	44	83	Zambia	38
22	Bahamas	71	45	Malta	56	67	Montenegro	44	91	Malawi	37
22	Chile	71	46	Korea (South)	55	69	Italy	43			

RANK	COUNTRY/TERRITORY	SCORE	RANK	COUNTRY/TERRITORY	SCORE	RANK	COUNTRY/TERRITORY	SCORE		
91	Morocco	37	114	Indonesia	32	157	Zimbabwe	21		
91	Sri Lanka	37	116	Albania	31	160	Cambodia	20		
94	Algeria	36	116	Nepal	31	160	Eritrea	20		
94	Armenia	36	116	Vietnam	31	160	Venezuela	20		
94	Benin	36	119	Mauritania	30	163	Chad	19		
94	Colombia	36	119	Mozambique	30	163	Equatorial Guinea	19		
94	Djibouti	36	119	Sierra Leone	30	163	Guinea-Bissau	19		
94	India	36	119	Timor-Leste	30	163	Haiti	19		
94	Philippines	36	123	Belarus	29	167	Yemen	18		
94	Suriname	36	123	Dominican Republic	29	168	Syria	17		
102	Ecuador	35	123	Guatemala	29	168	Turkmenistan	17		
102	Moldova	35	123	Togo	29	168	Uzbekistan	17		
102	Panama	35	127	Azerbaijan	28	171	Iraq	16		
102	Thailand	35	127	Comoros	28	172	Libya	15		
106	Argentina	34	127	Gambia	28	173	South Sudan	14		
106	Bolivia	34	127	Lebanon	28	174	Sudan	11		
106	Gabon	34	127	Madagascar	28	175	Afghanistan	8		
106	Mexico	34	127	Mali	28	175	Korea (North)	8		
106	Niger	34	127	Nicaragua	28	175	Somalia	8		
111	Ethiopia	33	127	Pakistan	28					
111	Kosovo	33	127	Russia	28					
111	Tanzania	33	136	Bangladesh	27					
114	Egypt	32	136	Côte d'Ivoire	27					
						157	Guyana	27		
						136	Kenya	27		
						140	Honduras	26		
						140	Kazakhstan	26		
						140	Laos	26		
						140	Uganda	26		
						144	Cameroon	25		
						144	Central African Republic	25		
						144	Iran	25		
						144	Nigeria	25		
						144	Papua New Guinea	25		
						144	Ukraine	25		
						150	Guinea	24		
						150	Kyrgyzstan	24		
						150	Paraguay	24		
						153	Angola	23		
						154	Congo Republic	22		
						154	Democratic Republic of the Congo	22		
						154	Tajikistan	22		
						157	Burundi	21		
						157	Myanmar	21		

Vir: Transparency International 2013

Kot je razvidno iz tabele, ima Ukrajina zelo veliko korupcije in se uvršča na zelo slabo, 144. mesto, z indeksom le 25. Indeks korupcije za Slovenijo znaša 57, s čimer se Slovenija uvršča na 43. mesto (po CPI indeksu od 175 držav, za katere imamo podatke). To je relativno dobra ocena v primerjavi z našimi sosednjimi državami, kot so Madžarska (47.mesto), Hrvaška (57.mesto), Italija (69. mesto). Vendar pa je v letu 2013 Slovenija poleg Sirije, Gambije, Libije, Malija, Španije, Yemna, Republike Kongo in še nekaterih drugih držav država z največjim poslabšanjem glede zaznavne korupcije na svetu. Lani je Slovenija zasedala 37. mesto z indeksom 61, leta 2010 pa še boljše, 27.mesto, z indeksom 64 (glej tabelo 4.7).

Da je Slovenija padla za 16 mest glede lanskih rezultatov, pa tudi ni presenečenje, pravijo na Komisiji za preprečevanje korupcije (kasneje KPK), saj so že večkrat poudarjali, da je v Sloveniji korupcija večja ter globlja, kot smo pričakovali. Za dobro uvrščanje Slovenije na mednarodnih lestvicah glede korupcije pa so morda krive metodološke omejitve, največ zaradi merjenja sistemske korupcije. Tako so rezultati CPI šele v letu 2013 boljši odraz dejanskega stanja zaznavne korupcije, saj si padca za 16 mest v samo enem letu ni mogoče drugače interpretirati (Komisija za preprečevanje korupcije 2013).

Najbolje sta uvrščeni državi Danska ter Nova Zelandija, ki si delita prvo mesto s CPI indeksom 91, sledijo pa jima še ostale skandinavske države, in sicer Finska, Švedska ter Norveška na petem mestu z indeksom korupcije 86, ter Nizozemska na osmem mestu z indeksom 83.

Ukrajina, ki ima najvišjo stopnjo povezovalnega kapitala, ki sem ga meril z velikim zaupanjem majhnim ter zaprtim skupinam ljudi, predvsem družini, ter z nezaupanjem ljudem, znanecem, ima tudi najvišjo stopnjo korupcije. Slovenija je na drugem mestu po moči povezovalnega kapitala in prav tako na drugem mestu v stopnji korupcije, medtem ko ima Nizozemska najnižjo stopnjo povezovalnega socialnega kapitala in najmanj korupcije.

H1: Visoka stopnja povezovalnega kapitala je direktno in indirektno povezana s korupcijo:

Vidimo lahko povezavo med obema spremenljivkama, in sicer, višja, kot je stopnja povezovalnega socialnega kapitala, višja je tudi stopnja korupcije v državi zaradi nezaupanja ljudem zunaj svojih ozkih socialnih krogov. S tem lahko potrdim hipotezo, ki pravi:

H1a: Visoka stopnja povezovalnega kapitala vodi v korupcijo, ker odvrta sodelovanje in širi nezaupanje ljudem zunaj svojih ozkih socialnih krogov.

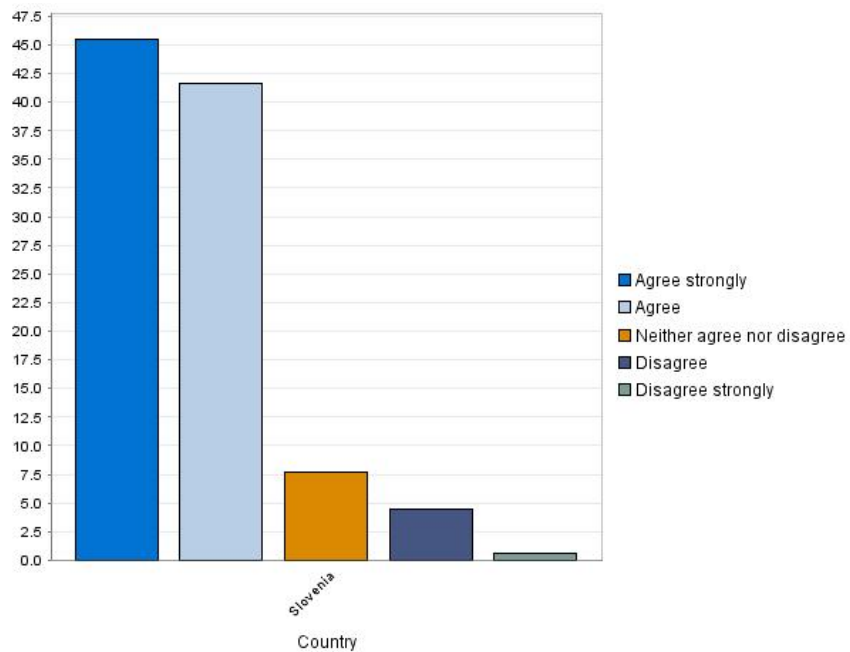
Višja, kot je stopnja povezovalnega socialnega kapitala, manj je splošnega zaupanja, ki se kaže v nizki stopnji premostitvenega socialnega kapitala, več je korupcije.

S tem lahko potrdim hipotezo: H1b: Visoka stopnja povezovalnega socialnega kapitala zmanjšuje splošno zaupanje in s tem premostitveni socialni kapital, kar posredno zvišuje stopnjo tveganja korupcije.

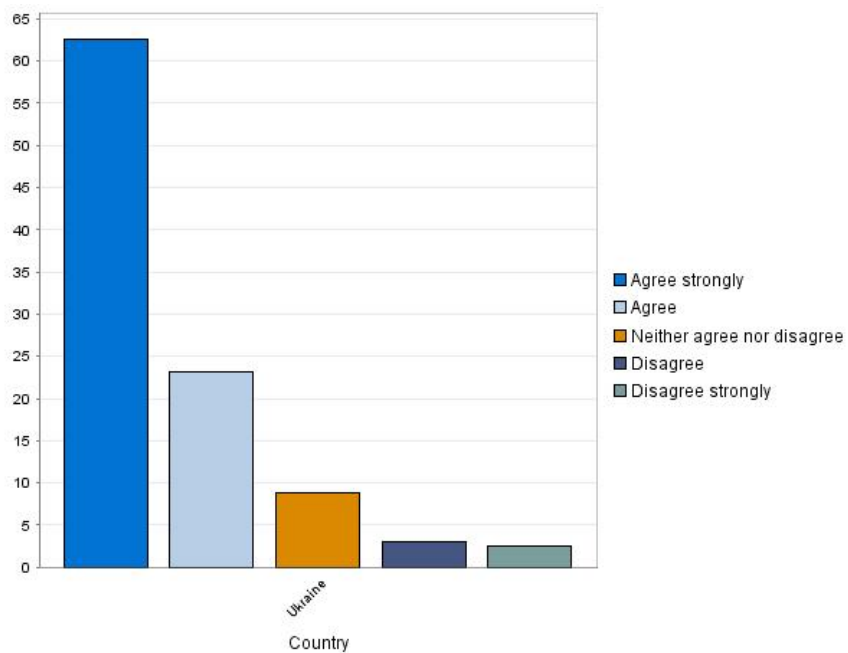
4.4 Družbena neenakost

Družbeno neenakost bom meril s subjektivno oceno državljanov o neenakosti prihodkov.

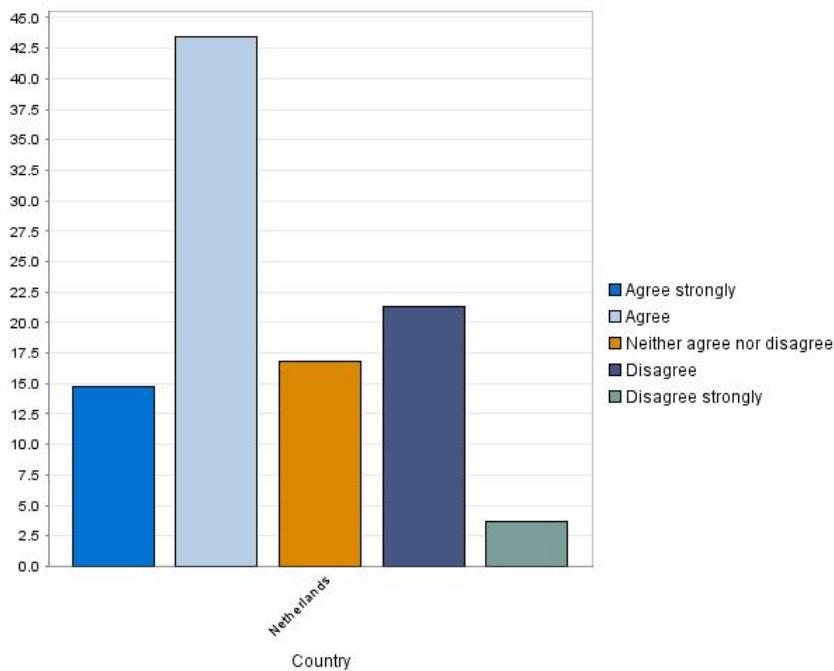
Tabele 4.8 Ocena državljanov Slovenije o neupravičenostineenakosti

Tabele 4.9 Ocena državljanov Ukrajine o neupravičenosti neenakosti

Tabele 4.10 Ocena državljanov Nizozemske o neupravičenosti neenakosti

Vir: European Social Survey ESS6-2012, ed. 2.0.

V Sloveniji je kar 87,2% ljudi, ki se strinjajo, da bi morala vlada zmanjšati razlike v prihodkih, ter samo 5,2% takih, ki se s tem ne strinjajo (glej Tabelo 4.8). Vidimo, da velika večina meni, da so prihodki neenakomerno ter neupravičeno razdeljeni med ljudmi. Pomeni, da so ljudje mnenja, da si nekateri višjih prihodkov niso sami prislužili oziroma so prišli do njih na nepošten način, tudi s pomočjo korupcije.

V Ukrajini se 85,7% vseh ljudi strinja, da bi morala vlada zmanjšati razlike prihodkov, kar je zelo podoben rezultat kot v Sloveniji (87,2%). S tem se ne strinja le 5,6% ljudi (glej Tabelo 4.9). Na Nizozemskem se s 54,2% strinjajo, da bi vlada morala zmanjšati razlike (glej Tabelo 4.10), vendar so si v tem manj enotni kot v Ukrajini (85,7%) in v Sloveniji. 58,1% vseh se s tem strinja, 35,0% pa se ne strinja, v Sloveniji samo 5,2% ter v Ukrajini 5.6%.

Zopet lahko vidimo razlike med državami z večjo stopnjo korupcije, kot sta Slovenija in Ukrajina, ter Nizozemsko, ki imata manj zaznavne korupcije. Razlogi, zakaj so v Sloveniji in v Ukrajini ljudje mnenja, da bi morala vlada zmanjšati razlike v prihodkih, so po

mojem mnenju v tem, ker ljudje menijo, da si ljudje z višjimi prihodki tega niso pošteno zaslužili s trdim delom ter lastnim trudom. Menijo, da so do višjih prihodkov prišli nezasluženo, neupravičeno ter nezakonito, torej ob visoki stopnji korupcije v državi in posledično tudi s koruptivnimi dejanji.

S tem lahko potrdim hipotezo:

H3: Višja, kot je stopnja korupcije, bolj imajo državljani občutek, da je neenakost neupravičena.

5Sklep

Socialni kapital se deli na povezovalni in premostitveni socialni kapital. Visoka stopnja povezovalnega socialnega kapitala pomeni, da je zaupanje v družbi zelo ozko usmerjeno. Krogi zaupanja so zelo majhni, selektivni in notranje usmerjeni. Člani majhnih krogov med seboj uživajo veliko zaupanja ter so med seboj močno povezani, kar so znaki familizma. Cilji takih skupin so mnogokrat doseženi na račun drugih ter s pomočjo koruptivnih dejanj. S tem imajo doseženi cilji majhnih homogenih skupin pozitivne učinke le za njih, za veliko večino ostalih pa ne. Večja, kot je selektivnost skupine zaupanja, večja je tudi možnost negativnih posledic za ostale člane zunaj take skupine. Opazna je močna selektivnost socialnih krogov, saj ostale ljudi zunaj povezovalnega socialnega kapitala odvrta od sodelovanja.

V diplomski nalogi sem ugotovil povezavo med socialnim kapitalom, korupcijo in neenakostjo. Ugotovim sem, da ima povezovalni socialni kapital v Sloveniji tako direktne kot indirektno vplive na korupcijo. Direktni vpliv se kaže v močni prisotnosti povezovalnega socialnega kapitala, ki je notranje orientiran in z visoko stopnjo ekskluzivnosti ter zaprtosti zvišuje lojalnost ter širi zaupanje znotraj te skupine, do ljudi zunaj ozkih socialnih krogov pa širi nezaupanje ter jih odvrta od sodelovanja. Najmočnejše zaupanje v Sloveniji je tako zaupanje največ dvema osebama, in sicer ožjim družinskim članom. Tako je viden vpliv familizma ter nepotizma. Indirektno vplive

povezovalnega socialnega kapitala pa je možno zaznati v nizkem splošnem zaupanju ter nizki stopnji premostitvenega socialnega kapitala, ki sem ga izmeril z nizkim zaupanjem tujcem. Zaradi nizke stopnje premostitvenega socialnega kapitala, in sicer nizkega generaliziranega zaupanja, je raven korupcije višja.

Korupcija pa zvišuje stopnjo neenakosti v družbi, saj se s korupcijo ohranja ali povečuje koncentriranost dobrin v rokah majhnega števila ljudi. Korupcija je že sama po sebi širjenje neenakosti z dejanji, kot so zloraba položaja, predvsem v javni upravi ter politiki, vse to pa z namenom pridobiti svojo korist ali korist bližnjih. Z višjo stopnjo neenakosti pa se moč povezovalnega socialnega kapitala poveča zaradi razmišljanja, da mora vsak poskrbeti zase ter za svoje najbližje, s čimer se krog ljudi zaupanja zmanjša, poveča se zaupanje znotraj selektivne skupine, splošno zaupanje pa zmanjša. S tem postane skupina ljudi znotraj povezovalnega socialnega kapitala še bolj selektivna, izolirana in tako še bolj odvrča sodelovanje ostalih.

6 Literatura

1. Banfield, Edward Christie. 1958. *The Moral Basis of a Backward Society*. United States: Free Press.
2. Bourdieu, Peirre. 1986. The Forms of Capital. V *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*, ur. John Richardson, 241–260. New York: Greenwood.
3. Dobovšek, Bojan. 2005. *Korupcija in politika*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije.
4. --- 2011. Korupcija in pravna država v Republiki Sloveniji. V *Revščina-Korupcija – Razvoj*, ur. Iva Peternel, 12–15. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
5. Dobovšek, Bojan in Gorazd Meško. 2008. Informal Networks in Slovenia: A Blessing or a Curse? *Problems of post-communism. Problems of post-communism* 55 (2): 25–37.
6. The European Values Study Foundation. 2012. *European Social Survey ESS6-2012, ed. 2.0. 2012.* Dostopno prek: <http://nesstar.ess.nsd.uib.no/webview/index.jsp?v=2&submode=abstract&study=http%3A%2F%2F129.177.90.83%3A80%2Fobj%2FfStudy%2FESS6e02.0&mode=documentation&top=yes> (29. avgust 2014).
7. Field, John. 2008. *Social Capital*. New York: Routledge.

8. Fukuyama, Francis. 1999. *Social Capital and Civil Society*. IMF Conference on *Second Generation reforms*. Dostopno prek: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/seminar/1999/reforms/fukuyama.htm> (29. avgust 2014).
9. --- 2001. Social Capital, Civil Society and Development. *Third World Quarterly* 22 (1): 7–20.
10. Glaeser, Edward Ludwig in Charles Redlick. 2009. *Social Capital and Urban Growth*. *International Regional Science Review* 32 (3): 264–299.
11. Glaeser, Edward Ludwig, David I. Laibson in Bruce Sacerdote. 2000. *The Economic Approach to Social Capital*. *Economic Journal* 112 (483): 437–458.
12. Harris, Donna. 2007. *Bonding Social Capital and Corruption: A Cross-National Empirical Analysis*. Cambridge: University of Cambridge.
13. Hellman, Joel S., Geraint Jones in Daniel Kaufmann. 2000. *Seize the State, Seize the Day: State Capture, Corruption and Influence in Transition*. Policy Research Working Paper (2444). Dostopno prek: <http://www.globalinitiative.net/download/Govdev/global/The%20World%20Bank%20-%20Seize%20the%20State,%20seize%20the%20day%20-%20September%202000.pdf> (29. avgust 2014).
14. Jong-sung in You Sanjeev Khagram. 2004. *Inequality and Corruption*. Hauser Center for Nonprofit Organizations Working Paper No. 22; KSG Working Paper No. RWP04-001. Dostopno prek: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=489823 (20. julij 2014).
15. Klitgaard, Robert. 1988. *Controlling Corruption*. London: University of California Press.

16. Kocbek, Darja. 2013. Neenakost zvišuje stopnjo korupcije. *Mladina* (4.4.2013). Dostopno prek:<http://www.mladina.si/142669/neenakost-zvisuje-stopnjo-korupcije/>(20. julij 2014).
17. Komisija za preprečevanje korupcije. 2013. *Ocena stanja*. Ljubljana: interno gradivo.
18. Kranjc, Janez. 2010. *Posvet o integriteti*. Ljubljana: Državni svet Republike Slovenije.
19. Lipset, Seymour Martin in Gabriel Salman Lenz 2000. Corruption, Culture, and Market. V *Culture Matter How Values Change Human Progress*, ur. Laurence J. Harrison in Samuel Huntington, 112–114. New York: Basic Books.
20. Uslaner, Eric M. 2009. Corruption, Inequality, and Trust V*The Handbook on Social Capital*, ur. Gert Tinggaard Svendsen in Gunnar Lind Haase Svendsen, 127–142. London: Edward Elgar.
21. Putman, Robert David 2000. *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster.
22. Persson, Anna, Bo Rothstein in Jan Teorell 2012. Why Anticorruption Reforms Fail – Systemic Corruption as a Collective Action Problem. *Governance* 26 (3): 449–471.
23. Rose-Ackerman, Susan. 1978. *Corruption: a study in political economy*. New York: Academic press.
24. Rose-ackerman, Susan. 1999. *Corrupton and Government: Causes, Consequences, and Reform*. Cambridge: Cambridge University Press.

25. Rothstein Bo in Dietlind Stolle. 2003. *Social Capital, Impartiality and the Welfare State: An Institutional Approach*. New York: Palgrave Macmillan.

26. Staton-Salazar, Richardo in Sandord M. Dornbusch. 1995. *Social Capital and the Reproduction of Inequality: Information networks among Mexican-origin High School Students*. Michigan: Sociology of Education.

27. Uslaner, Eric M. 2008 *Corruption, Inequality and the Rule of Law*. New York: Cambridge University Press.

28. Warde, Alan in Tampubolon Gindo. 2002. Social capital, network and leisure consumption. *The Sociological Review* 30 (2): 155–180.

29. Wenneras, Cristine in Agnes Wold. 1997. Nepotism and sexism in peer-review. *Nature Publishing Group* (387): 341–343.

30. Whiteley, Paul in Patrick Seyd. 1992. *Labour's and Local Activism: The Impact of Local Constituency Campaigns*. Oxford: Oxford University Press.

31. World Value Survey Association. 2014. *World Value Surveys Wave 6 2010-2014*. Dostopno prek: <http://www.worldvaluessurvey.org/WVSONline.jsp> (29. avgust 2014).

32. *Zakon o preprečevanju korupcije (ZPKor)*. Ur.L. RS 2/2004. Dostopno prek: [http://www.uradni-list.si/1/content?id=46631#!/Zakon-o-preprecevanju-korupcije-\(ZPKor\)](http://www.uradni-list.si/1/content?id=46631#!/Zakon-o-preprecevanju-korupcije-(ZPKor)) (21. julij 2014).